Minne kannetaan nuo yhdistyksen paperimapit?

Intendentti Hanna-Kaisa Melaranta kotiseutuarkiston hyllystöä tutkimassa.

Suomi on yhdistysten luvattu maa. Vuoden 2006 lokakuussa oli Suomessa 125785 rekisteröityä yhdistystä. Varkaudestakin niitä löytyy varmasti yli 100! Joillakin yhdistyksistä on omat toimitilat, mutta useimmilla ei ole. Yhdistyksen toiminnasta syntyy aina paperia, joka on tallennettava, ja myös sellaista, joka tekee mieli säilyttää jälkipolville.

Monen yhdistyksen hallituksessa / johtokunnassa pohditaan otsikossa olevaa kysymystä. Toivottavasti tästä selvityksestä on apua asian käsittelyssä. Tiedot ovat elokuussa 2007 julkaistusta Samuli Onnelan ja Vuokko Joen kirjasta Kotiseutu-arkisto-opas. Sen on toimittanut Suomen Kotiseutuliitto ja kustantanut Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Historiaa

Ongelmana on ollut 1800-luvun lopulta lähtien papereiden eli arkiston säilyttäminen. Yleisin säilytyspaikka on ollut, ja on edelleenkin, puheenjohtajan, sihteerin ja rahastonhoitajan ullakot ja komerot. Kotiseutuyhdistykset alkoivat 1900-luvun alkupuolelta lähtien etsiä ja koota kadoksissa olevia papereita. Ne toimitettiin museoon, ja sen puuttuessa ne sijoitettiin omiin toimitiloihin tai kerääjien koteihin. 1960-luvulla ruvettiin kotiseutuliikkeessäkin kiinnostumaan asiasta. Veikko Anttilan teos Kotiseututyö tänään ilmestyi v. 1960. Siinä asetettiin kotiseutuväen tehtäväksi mm. asiakirjojen,, karttojen, valokuvien, kirjeiden ja muistitiedon tallentaminen. Kirjoittaja antoi kerääjille myös käytännön ohjeita, ja esitti kotiseutuarkistojen perustamista. Asiaan palattiin v. 1976 Turussa Kotiseudun tutkimuspäivillä Toivo J. Paloposken luennossa Mihin tiedot talteen – tarvitaanko paikallisia kotiseutuarkistoja.

Suomen Kotiseutuliitto asetti v. 1977 työryhmän valmistelemaan kotiseutuarkistohanketta, ja v. 1978 ruvettiin laaja-alaisesti valitun 12-henkisessä arkistotoimikunnassa selvittelemään tarvetta ja toteuttamismahdollisuuksia. Asiaa käsiteltiin v. 1978 Suomen ensimmäisillä arkistopäivillä. Siellä annetun julkilausuman perusteella Suomen Kotiseutuliitto antoi 27.1.1983 Suosituksen kotiseutuarkistoista. Sen mukaan tarkoituksena on tallentaa paikallinen yksityisluontoinen (yhdistykset, järjestöt, kartanot, rakennukset, henkilöt yms.) arkistoaines sekä paikkakunnan henkinen perinne, saada ne säilymään ja palvelemaan niin yleistä kuin paikallista tutkimusta, opetusta, harrastustoimintaa ja käytännön tarpeita. Kotiseutuarkisto ei kilpaile paikallisten museoiden eikä kirjastojen kotiseutukokoelmien kanssa.

Esineistö kuuluu paikallisen kulttuurihistoriallisen museon kokoelmiin. Kirjaston kotiseutukokoelmaan kuuluvat mm. paikallinen kauno- ja tietokirjallisuus, maa- ja merikartat, pienpainatteet, käsikirjoitukset, opinnäytteet, AV-aineisto, kuten äänilevyt, kasetit, nuotistot, mikrofilmatut sanomalehdet jne., lehtileikkeet ja muut, esim. diat, elokuvat, rainat, ääninauhat ja kuvanauhat.

Kenen arkistoja kotiseutuarkistoon?

Kotiseutuarkisto ottaa vastaan arkistoja, jotka eivät kuulu säännöllisen julkisen arkistonhoidon piiriin. Tällaisia ovat esim. seurojen ja yhdistysten, osuuskuntien, liikelaitosten, talojen ja kartanoiden, sukujen sekä yksityisten henkilöiden arkistot.

Mitä arkistoidaan?

Kaikki yhdistyksen paperit aikanaan tietysti tunnollisesti mapitetaan. Kuitenkin, kun mappijono kasvaa, kannattaa tehdä karkea seulonta. On mietittävä, mitä kannattaa säilyttää ja mitä tarpeetonta voi hävittää.

Ennen vuotta 1920 kirjoitetut paperit säilytetään pysyvästi. Yksityisluontoisten arkistojen suhteen k.o. vuosiluku voisi olla 1950. Tilitositteet on säilytettävä 6 vuotta ja kirjanpitokirjat 10 vuotta. Yksityisiä arkistoja (esim. seurat ja yhdistykset) koskevat vain kirjanpitolaissa annetut e.m. tiliasiakirjoja koskevat säilytysaikavelvoitteet.

Mitä pitäisi pysyvästi säilyttää?

Arkistosta pitäisi löytyä esim. yhdistyksen kehitysvaiheet: perustaminen, nimenmuutokset ja lakkauttaminen, sekä periaatteet ja menettelytavat, joilla yhdistys on eri aikoina tehtäviään hoitanut ja asioita ratkaissut, sekä tehtäviin kuuluvien yksittäisratkaisujen sisältö. Pysyvästi kannattaa siis säilyttää diaarit, eli luettelot saapuneista ja lähetetyistä kirjeistä, jäsenluettelot, oman yhdistyksen pöytäkirjat, kopiot lähetetyistä kirjeistä ja päätöksistä, vuosi-/toimintakertomukset, säännöt, itselaaditut tilastot, tutkimukset ja selvitykset. Tarkeitä säilytettäviä ovat siten yhdistyksen itse laatimat toimintaan liittyvät asiakirjat.

Mitä hävitetään?

Osa papereista kannattaa hävittää heti sen jälkeen, kun ne ovat käyneet tarpeettomiksi. Tällaisia ovat mm. tidustelut ja ilmoitukset, kiertokirjeet, yleiskirjeet ja lähetekirjeet, tarjoukset kulutustavaroista, tilaukset ja lähetysluettelot, kaksoiskappaleet, tiedoksi tulleet monisteet, otteet, jäljennökset sekä yli 6 vuotta vanhat tilitositteet ja yli 10 vuotta vanhat tilikirjat. Jos tiedote tai kirje on tullut esim. keskusjärjestöltä, sitä ei tarvitse arkistoida, sillä se arkistoidaan jo lähettäjän toimesta.

Hävittäminen

Papereiden karkea seulonta kannattaa suorittaa jo siinä vaiheessa, kun mappeja alkaa kertyä jonoon useampia, ainakin 3:n vuoden välein. Mainosten, jäsenkirjeiden yms. hävittäminen ei niinkään ole ongelma, mutta henkilö- tai tilitietoja sisältävät asiakirjat on hävitettävä siten, että ne eivät joudu kenenkään sivullisen nähtäviksi. Ainoat tavat tällaisten papereiden hävittämiseen ovat polttaminen tai paperisilppurilla tuhoaminen. Suuret yhdistykset pitävät tuhoamiskirjaa, mutta pienissä yhdistyksissä se ei liene tarpeellinen. Tuskin kaikissa pidetään saapuneiden ja lähetettyjen kirjeiden diariotakaan.

Tarkemman seulonnan suorittaa kotiseutuarkiston koulutetut virkailijat käsitellessään sinne luovutettuja arkistoja.

Miten yhdistyksen arkisto kotiseutuarkistoon?

Luovuttaja, siis arkistonmuodostaja, ottaa yhteyttä kotiseutuarkistoon, jossa solmitaan luovutussopimus. Siinä voi olla esim. käyttö-, kopiointi-, edelleenjulkaisu- tai salassapitorajoituksia. Luovuttajalla ei ole tämän jälkeen mahdollisuutta vaatia itselleen takaisin luovuttamaansa arkistoa.

Yhdistys voi tehdä myös talletussopimuksen. Tällaisen sopimuksen tekijällä säilyy omistusoikeus arkistoon, ja sillä on mahdollisuus myöhemmin saada arkisto takaisin itselleen.

Miten luovutus / talletus toimii Varkauden kotiseutuarkistossa?

Varkauden museon intendentti Hanna-Kaisa Melaranta vastaa kysymykseen seuraavasti:

-Varkauden kotiseutuarkisto on toiminut Varkauden museon yhteydessä 1980-luvun alusta saakka. Se toimii museon arkiston yhteydessä. Kotiseutuarkistossa säilytetään pääasiassa yhdistysten ja seurojen arkistomateriaalia, joissakin tapauksissa myös yksityishenkilöiden materiaalia. Yksityishenkilöiden arkistomateriaali, joka liittyy Varkauden ja sen lähialueen paikalliseen historiaan, liitetään pääasiassa museon arkistoon.

-Yhdistys tai vastaava voi saada arkistonsa liitetyksi kotiseutuarkistoon ottamalla yhteyttä museon henkilökuntaan. Tuolloin arkiston sopivuus kotiseutuarkistoon tarkistetaan. Silloin, kun arkisto on erityisen laaja, se ei liity Varkauteen,tai se koskettaa jotakin valtakunnallisella tasolla erityistä aihepiiriä, se voidaan ohjata uudelleen muihin arkistoihin. Paikallisesti toimivien seurojen ja yhdistysten arkistot usein kuitenkin soveltuvat parhaiten juuri paikalliseen kokoelmaan.

-Arkistomateriaali tulee käydä läpi ennen lahjoitusta ja perata sieltä pois kaikki turha. Täysin järjestämätöntä arkistomateriaalia ei oteta vastaan. Museolle jää oikeus karsia arkistosta pois tarpeettomaksi katsomansa materiaali. Kun arkistomateriaalia järjestetään, kannattaa pysyvästi säilytettävien asiakirjojen lisäksi säästää sitä materiaalia, joka kertoo yhdistyksen tai seuran omista tilaisuuksista, jokapäiväisestä toiminnasta ja tapahtumista paikallisella tasolla. Niillä on arvonsa myös laajemmassa paikallistutkimuksessa. Tärkeitä säilytettäviä ovat esimerkiksi vaikka yhdistyksen tapahtumiin ja juhliin liittyvät valmisteluaineistot ja painotuotteet (ohjelmat, kutsut jne.), päiväkirjat, valokuvat, omaan toimintaan liittyvät esitteet, tiedotteet, julisteet jne.

-Varkauden museo ei pääsääntöisesti ota vastaan talletuksia. Täytyy muistaa se, että vaikka arkistomateriaali lahjoitetaan kotiseutuarkistoon, jää lahjoittajalle luonnollisesti oikeus käyttää omaa materiaaliaan esimerkiksi tutkimuskäytössä. Museossa materiaali luetteloidaan ja järjestetään asianmukaisten arkistointikäytäntöjen mukaisesti. Koska museon henkilöresurssit ovat vähäiset, yhdistykset voivat mieluusti osallistua oman arkistonsa luettelointiin ja järjestämiseen museon henkilökunnan ohjeistuksessa.

Varkauden museon yhteystiedot:
Intendentti
Hanna-Kaisa Melaranta,
Wredenkatu 5 A, 78250 Varkaus
Puhelin: 040-7346240
E-mail:
hanna-kaisa.melaranta@varkaus.fi.

Teksti ja kuva:
Sirpa Ollikainen

Teen, kaalipiirakan ja slaavilaisen laulun ilta

Venäjäseuran Varkauden Seudun osasto kutsuu kaikki kiinnostuneet tunnelmapalalle Warkaus-salin "Tempo" aularavintolaan maanantaina 31.3.2008 klo 19 alkaen. Silloin vietetään "Haudutetun teen, kaalipiirakan ja slaavilaisten laulujen iltaa" mahdollisimman vapaamuotoisesti. Illan tunnelmasta vastaa varkautelainen laulaja Eino Happonen, joka säestäjineen loihtii ohjelmistostaan pääasiassa tuttuja, mutta joitakin harvemminkin kuultuja slaavilaisia lauluja. Eikka osaa myös venäjän kielen, joten sekä suomi että venäjä soivat illan aikana. Hän on myös tehnyt uusia käännöksiä suomen kielelle joistakin lauluista. Luvassa on oman äänen lisäksi myös muutamia slaavilaiseen teemaan sopivia imitointeja. Ei pidä säikähtää jos korvissa soi vaikkapa Vladimir Vysotski tai Henry Theel. Mahdollista on, että Eikka saa myös vieraan iltaan, mutta varmuutta siitä ei vielä ole. Ilta tapahtuu ilman väliaikaa ja kestää lähes 1½ tuntia. Maksu ohjelmasta ja tarjoiluista on 7 e, mistä osaston jäsenet ja illan aikana liittyvät saavat 2 e:n alennuksen.

SUOMI VENÄJÄ SEURA
VARKAUDEN SEUDUN OSASTO RY

AVOIMET ERIKOIS-KULTTUURIMATKAT

VUOKKINIEMI-SOLOVETSKI-KOSTAMUS 29.6. - 3.7.

Matka Vienan Karjalaan, runolaulajien maille, viime sodan paikoille ja Solovetskin luostariin, Solzenitsinin "Vankileirien saariston" maisemiin, missä myös kuulut maitovalaat parveilevat
• 3 hot.- ja 1 perhemaj. yötä puolihoidolla
• bussimatkat Heinävesi-Varkaus-Leppävirta-Kuopio-Kuhmo ja rajan taakse • laivamatka luostarisaarelle
• matkanjohtaja – hinta 465 e, jäsenet ja jäseneksi liittyvät 445 e, omalla viisumilla 40 e alennus
• ennakkoilm. mahd. pian, viimeistään 12.5. mennessä

SAVONLINNAN BALETTIJUHLAT LA 9.8.

1. osana uutuusteos "Kahden Joutsenen Kallio" – Karjalan tasavallan "Kantele"-yhtyeen tanssijat ja Sinfoniaorkesteri – 2. osana "Baletin helmiä" – Ilse Liepan Baletti Moskovasta, solisteina Bolshoin ja Moskovan Baletin tähdet
• bussimatka Leppävirta-Varkaus-Savonlinna ja takaisin
• lippu hyvälle paikalle B-katsomoon - hinta 75 e, jäsenet ja jäseneksi liittyvät 65 e, lapset 45 e
• ilmoittautumiset mahd. pian, viimeistään 15.4. mennessä
– lippuja rajoitetusti

Ilmoittautumiset: SVS Varkauden Seudun osasto, Juha Koivula, Näsiäkuja 27, 78850 Varkaus – puh: 040/580 8030 – sähköposti: juha.koivula@varkaus.fi